

PRZEGLĄD PIŚMIENICTWA KRAJOWEGO

Warszawskie środowisko akademickie przygotowało księgę jubileuszową dedykowaną wybitnej bibliotekoznawczynie profesor Elżbiecie Barbarze Zybert z okazji 45-lecia jej pracy naukowej. Publikacja zawierająca 30 artykułów, zatytułowana *Wokół bibliotek i dziedzictwa kultury* (Kotowski, red. 2021), obok tekstów poświęconych Jubilatce, zawiera artykuły z różnych dziedzin z zakresu nauk społecznych i humanistycznych, m.in. biblio-

logii, muzeologii, historii, ochrony dziedzictwa kulturowego, autorstwa badaczy z Uniwersytetu Warszawskiego, a także innych polskich uczelni. W zamyśle redaktorów publikacji stanowią one próbę odzwierciedlenia szerokich zainteresowań naukowych i pasji badawczych Elżbiety Barbary Zybert. Z tekstów początkowej części tomu poświęconej badaczce wymienić można wykaz publikacji jej autorstwa (Dorota Grabowska), czy też analizę dorobku naukowego Jubilatki (Grzegorz Gmiterek, Adam Jachimczyk, Bartłomiej Włodarczyk, Jadwiga Woźniak-Kasperek). Wśród pozostałych artykułów znalazł się m.in. szkic Bożeny Koredczuk o komisjach bibliograficznych i bibliotekoznawczych z drugiej połowy XX i początków XXI w., zarys historii warszawskiego bibliotekoznawstwa akademickiego (Dariusz Grygrowski), rozważania na temat współczesnej koncepcji muzeologii (Dorota Folga-Januszewska), czy też studium o bibliofilstwie i zbiorach prywatnych autorstwa Anny Tokarskiej.

Tom esejów *Splendor i wiedza. Biblioteka królewska Stanisława Augusta* (Dzięcioł; Jakubowski, red. 2022) poświęcony został kolekcjonerskim pasjom króla Stanisława Augusta, wybitnego przedstawiciela oświecenia, wszechstronnie wykształconego, o szerokich zamiłowaniach kulturalnych. „Biblioteka królewska, uporządkowana wedle najwyższych, obowiązujących ówczesnie standardów naukowych, była jednym z największych księgozbiorów krajowych. Gromadzono w niej dzieła z każdej dziedziny – od historii politycznej, społecznej, ekonomii, prawa, po literaturę, nauki ścisłe, geografę, religioznawstwo, przy szczególnym uwzględnieniu rzadkich poloników” (s. 21) – tak scharakteryzowała królewską bibliotekę Angela Sołtys w otwierającym tom szkicu „*Rozwój geniuszu mojego narodu*”, czyli o oświeceniowym mecenacie Stanisława Augusta. W publikacji znalazły się teksty prezentujące dzieje księgozbioru, sposób opracowania, przechowywania (Alina Dzięcioł), opisujące historię gmachu biblioteki (Przemysław Wątroba). Osobne artykuły poświęcono zbiorom specjalnym królewskiej biblioteki, która znajduje się obecnie w Kijowie w Narodowej Bibliotece Ukrainy im. W.I. Wernadskiego – inkunabułom, rękopisom i innym, a także przechowywanemu w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie królewskiemu gabinetowi rycin.

Powstałe przy polskich towarzystwach naukowych ogólnych komisje bibliograficzne w drugiej połowie XIX w. były odpowiednikami europejskich towarzystw bibliograficznych i odegrały istotną rolę w rozwoju prac bibliograficznych i w mniejszym stopniu – bibliologicznych badań naukowych. Ich kontynuatorkami były też komisje powstałe w Polsce po II wojnie światowej. Jednej z nich poświęcona została monografia Bożeny Koredczuk *Badania nad książką, biblioteką i informacją w kręgu towarzystw naukowych. Komisja Bibliologii i Bibliotekoznawstwa Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego (1953-2003)* (Koredczuk, 2021). Część pierwsza książki ukazuje kontekst historyczny powstania europejskich towarzystw bibliograficz-

nych, bibliologicznych, bibliofilskich i polskich komisji bibliograficznych, zarysowuje ich historię, działalność, związane z nimi postaci. W części drugiej została szczegółowo przedstawiona działalność Komisji Bibliologii i Bibliotekoznawstwa Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego działającej w latach 1953-2003 oraz jej znaczenie dla rozwoju polskiego bibliotekoznawstwa i bibliologii.

Monografia autorstwa Veslavy Osińskiej *Mapy nauki. Badania, potencjał oraz wyzwania w przykładach* (Osińska, 2021) przybliży zjawisko mapowania nauki, mające długą tradycję wywodzącą się z bibliometrii i naukometrii i cieszące się coraz większym zainteresowaniem w ostatnich dziesięcioleciach. „W odniesieniu do organizacji wiedzy (*knowledge organization*) ogólne znaczenie MN jest zbliżone do pojęcia analizy dziedzin (*domain analysis*). Mapowanie nauki w naukometrii najczęściej definiowane jest jako całościowy proces, w którym pozyskuje się niezbędne dane, następnie wizualizuje się je, aby ostatecznie przeprowadzić kompleksowe analizy” (s. 20). Rozdział pierwszy poświęcony został zagadnieniom teoretycznym oraz cechom rozpoznawczym map nauki. W kolejnych rozdziałach autorka opisuje warsztat projektowy map nauki oraz typologię analiz i wizualizacji nauki. Jeden z rozdziałów został poświęcony tekstowym mapom nauki. W ostatnim rozdziale autorka scharakteryzowała kategorię problemów, które towarzyszą tworzeniu map nauki w trakcie trwania całego procesu, od konceptualizacji do interpretacji wyników.

Jednym z celów badań o charakterze interdyscyplinarnym przedstawionych w monografii Anny Maj *Przemiany wiedzy w cyberkulturze. Badania nad kulturą, komunikacją, wiedzą i mediami* (Maj, 2021) było ukazanie szerokich kontekstów kulturowych i komunikacyjnych przemian wiedzy w cyberkulturze. Pierwsza część publikacji, poświęcona została tradycyjnym i współczesnym sposobom organizacji wiedzy, strategiom mentalnym i praktykom poznawczym wypracowanym w różnych epokach historycznych, ze szczególnym uwzględnieniem cyberkulturowych przemian kognitywnych i procesów ukazujących transformacje wiedzy pod wpływem technologii. W części drugiej, autorka omawia liczne wybrane konceptualizacje wiedzy pokazując wielowątkowość myślenia o danych, informacji i wiedzy. Ostatni rozdział publikacji „...przybliży sposoby rozumienia terminów *dane, informacja i wiedza* w badaniach nad kulturą, komunikacją i mediami w ujęciu węższym, prezentuje bowiem wybrane wątki we współczesnym medioznawstwie” (s. 18).

W kolejnym poradniku wydawnictwa Wiedza i Praktyka zatytułowanym *Nauka, zabawa i spotkania w bibliotece* (Bykowska & al., 2022) adresowanym do bibliotekarzy bibliotek publicznych i szkolnych przedstawiono sposoby przyciągnięcia do biblioteki czytelnika w każdym wieku, o różnorodnych potrzebach kulturalnych czy edukacyjnych. W książce znalazły się wskazówki i porady o różnym stopniu szczegółowości, co

daje wrażenie pewnego chaosu informacyjnego. Autorzy przedstawili pomysły działań, zajęć, aktywności skierowanych do dzieci, młodzieży, osób dorosłych, seniorów. Szczególnie interesujące wydają się pomysły, scenariusze zajęć, które zaprezentował w różnych częściach publikacji Paweł Marchel z Biblioteki Publicznej w Solcu Kujawskim. Poradnik zamyka rozdział poświęcony poradom w zakresie finansowania omawianych w książce działań bibliotecznych.

Wydawnictwo albumowe *Rękopisy z kolekcji Hieronima Łopacińskiego w Narodowym Zasobie Bibliotecznym* (Baran & al., 2022) przygotowane w ramach obchodów 115-lecia powstania Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego Lublinie prezentuje wybrane 102 rękopisy z włączonej w 2020 r. do Narodowego Zasobu Bibliotecznego kolekcji najcenniejszych historycznych obiektów specjalnych Biblioteki. Prezentowane rękopisy pochodzą ze spuścizny po H. Łopacińskim, a ich zakres tematyczny obejmuje Lublin bądź Lubelszczyznę. Oprócz opisu bibliograficznego wraz z sygnaturą biblioteczną każda jednostka zawiera opis merytoryczny, także w języku angielskim. „Autorzy, pracownicy WBPL: Aleksander Baran, Grzegorz Figiel, Edyta Ścibor naszkicowali zasadniczy sens badanych dokumentów, a w przypadkach, w których było to możliwe – również kontekst historyczny i biograficzny, odnoszący się do przedstawionych zdarzeń i osób. Praca związana z krytyką zewnętrzną i wewnętrzną rękopisów niosła z sobą satysfakcję, jaką daje poznanie nietkniętych przez naukę źródeł historycznych, gdyż znaczna część analizowanych jednostek nie została jeszcze przebadana przez specjalistów i nie była wykorzystana w literaturze fachowej” (s. 10). Opisy uzupełniają reprodukcje manuskryptów.

W serii *Communicaire. Historia i Kultura Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego* ukazał się, jak to określił autor, Paweł Majewski, esej interpretacyjny zatytułowany *Mantykora. Wczesna historia encyklopedii* (Majewski, 2022). „Przedmiotem analizy w tej książce będzie swoistość zarówno odzwierciedlenia, jak i organizowania rzeczywistości przez teksty encyklopedyczne. Jest bowiem oczywiste, że jej tekst odzwierciedla rzeczywistość inaczej niż tekst dzieła literackiego i organizuje tę rzeczywistość inaczej niż tekst kodeksu praw lub podręcznika do nauki jakiegokolwiek umiejętności” (s. 12-13). Rozdział pierwszy poświęcony został różnym aspektom przewijającego się w historii kultury europejskiej problemu ustanawiania relacji między słowami i rzeczami w umysłach ludzkich za pośrednictwem tekstu. Przegląd i analizę wybranych tekstów encyklopedycznych tworzonych w epokach przednowoczesnych, charakterystykę ich autorów, począwszy od Hippiasza z Elidy, przeprowadzone w oparciu o szerokie badania światowe oraz własne ustalenia i interpretacje badawcze autora monografii, zawiera rozdział drugi. Książkę kończy rozdział trzeci, analizujący fenomen opracowanej i wydanej w latach

1751-1772 *Encyklopedii albo słownika rozumowanego sztuk, nauk i rzemiosł* (*Encyklopedia Diderota*) i fundamentalnych zmian jakościowych w stosunku do jej poprzedników.

Powstała na bazie rozprawy doktorskiej autorki publikacja *Służba prasowa w resorcie obrony narodowej. Między potrzebami a możliwościami* (Lewińska-Krzak, 2021) jest jednym z nielicznych opracowań dotyczących komunikacji społecznej w służbach mundurowych. Pierwszy, najobszerniejszy rozdział przedstawia historyczne procesy powstawania i kształtowania się współczesnej wojskowej służby prasowej, w rozdziale drugim autorka szczegółowo omówiła przepisy prawa dotyczące służby prasowej Sił Zbrojnych RP do 2020 r. Oparty w największym stopniu na wynikach badań sondażowych przeprowadzonych przez autorkę wśród wojskowych i cywilnych pracowników jednostek wojskowych rozdział trzeci *Personel i wyposażenie komórek komunikacji społecznej* uzupełnia rozdział czwarty, w którym autorka podjęła próbę oceny działania służby prasowej z perspektywy występujących w niej barier i zakłóceń. Ostatni rozdział autorka poświęciła metodologii przeprowadzonych badań.

KSIĄŻKI OMÓWIONE

- Baran, Aleksander; Figiel, Grzegorz; Ścibor, Edyta (2022). *Rękopisy z kolekcji Hieronima Łopacińskiego w Narodowym Zdobiu Bibliotecznym*. Lublin: Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego, 247 s, il. ISBN 978-83-86361-77-9.
- Bykowska, Małgorzata & al. (2022). *Nauka, zabawa i spotkania w bibliotece. Sprawdzone sposoby, jak przyciągnąć Czytelnika w różnym wieku*. Warszawa: Wiedza i Praktyka, 272 s., il. Nowoczesna Biblioteka 3.0. ISBN 978-83-8276-513-7.
- Dzięcioł, Alina; Jakubowski, Tomasz, red. (2022). *Splendor i wiedza. Biblioteka królewska Stanisława Augusta. Eseje*. Warszawa: Arx Regia. Wydaw. Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum, 287 s., il. ISBN 978-83-7022-295-6.
- Koredczuk, Bożena (2021). *Badania nad książką, biblioteką i informacją w kręgu towarzystw naukowych. Komisja Bibliologii i Bibliotekoznawstwa Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego (1953-2003)*. Wrocław: Wydaw. Uniwersytetu Wrocławskiego, 506 s., il. ISBN 978-83-229-3761-7.
- Kotowski, Robert, red.; Grabowska, Dorota, współpr. (2021). *Wokół bibliotek i dziedzictwa kultury. Księga jubileuszowa dedykowana prof. dr hab. Elżbiecie Barbarze Zybort z okazji 45-lecia pracy naukowej*. Warszawa: Wydaw. Naukowe i Edukacyjne SBP, 425 s., il. ISBN 978-83-65741-80-6.
- Lewińska-Krzak, Monika (2021). *Służba prasowa w resorcie obrony narodowej. Między potrzebami a możliwościami. Raport z badań*. Warszawa: Wydaw. Akademii Sztuki Wojennej, 253 s., il. ISBN 978-83-8263-148-7.
- Maj, Anna (2021). *Przemiany wiedzy w cyberkulturze. Badania nad kulturą, komunikacją, wiedzą i mediami*. Katowice: Wydaw. Uniwersytetu Śląskiego, 407 s. Media i Kultura; 2. ISBN 978-83-226-4012-8.

- Majewski, Paweł (2022). *Mantykora. Wczesna historia encyklopedii*. Warszawa: Wydaw. Uniwersytetu Warszawskiego, 288 s., il. Communicare. Historia i Kultura. ISBN 978-83-235-5558-2.
- Osińska, Veslava (2021). *Mapy nauki. Badania, potencjał oraz wyzwania w przykładach*. Toruń: Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 208 s., il. ISBN 978-83-231-4553-0.

Barbara Koryś

Tekst wpłynął do Redakcji 18 sierpnia 2022 r.